

Z vědeckého života Katedry filosofie

Mezinárodní kongres CLPS13: Congress on Logic and Philosophy of Science, 16.–18. září 2013, Belgie, Gent

V belgickém Gentu je jedna z mála evropských kontinentálních univerzit, jež se drží vysoko v žebříčcích univerzit, Universiteit Gent. V roce 1993 tam založili výzkumné centrum The Centre for Logic and Philosophy of Science of Ghent University, což byla tehdy záležitost solitéra belgické logiky Diderika Batense a hrstky filosofů vědy, z nichž asi nejnámější je Joke Meheus. Centrum se rozrostlo a daří se mu existovat na vědecké mapě v daných dvou oborech, za což může i poměrně časté pořádání konferencí (mj. Batens byl jedním z prvních, kdo v Evropě akceptoval enfant terrible Grahama Priesta a uspořádal jeden z prvních mezinárodních kongresů parakonzistentní logiky). Díky podpoře naší katedry a jejímu specifickému grantu se mi podařilo dojet na konferenci oslavující 20 let existence centra, což byla zároveň CLPS13, Congress on Logic and Philosophy of Science, 16–18. září 2013.

Jakožto mezinárodní kongres to byla relativně velká akce, což má pro přednášejícího výhodu, že skoro určitě na něj přijde dostatek lidí, což při dnešní specializaci není samozřejmost. Nevýhodou je, že člověk nevyhnutelně přijde o několik přednášek, které určitě chtěl slyšet – jakmile jsou spouštěny už jen tři paralelní sekce, člověk mezi nimi pobíhá a není pořádně nikde. Jako „velká věc“ měl kongres několik pozvaných speakerů zvučných jmen: Natasha Alechina, Hanne Andersen, Diderik Batens, Hsok Chang, Graham Priest, Stephen Read, Jim Woodward (druhé, čtvrté a poslední jméno jsou z filosofie vědy, zbytek logici a filosofové úzce spjatí s logikou). K tomu bylo ještě víc jak padesát dalších přednášejících, takže mi to nakonec připadalo spíš jako akce objemem mírně nadprůměrná.

Kongres sám měl několik podkonferencí se samostatnou organizací: 1. Logic and Action (Mathieu Beirlaen), 2. Mathematics and Computation: historical and epistemological issues (Liesbeth De Mol), 3. Causality in/and Medicine (Bert Leuridan & Leen De Vreese), 4. Proofs, programs, procedures: formal and epistemic issues (Giuseppe Primiero), 5. Rational Disagreement in Science (Dunja Seselja & Christian Strasser), 6. Functional analysis and explanation (Dingmar van Eck), 7. Solving/handling/avoiding paradoxes by means of non-classical logics (Peter Verdée).

Osobně jsem se přihlásil s abstraktem čítajícím celé tři normostrany do workshopu č. 7, a to s příspěvkem The Revenge of Fitch's Knowability Paradox for Typing Approach and the Alleged Self-Refutation of Ramified Type Theory (tento bezmála děsivý název přilákal krásnou třicítku až čtyřicítku posluchačů, kteří vyčenichali, že tady se asi děje nějaká novinka).

Byla to pro mne skvělá příležitost navázat s Priestem na naši debatu z jednoho předchozího kongresu, kde jsem obhajoval řešení nemstivé varianty daného paradoxu. Dialog mezi námi má příčinu v tom, že Priest dlouhodobě ‚russellovské‘ řešení paradoxů odmítal a nadále odmítá. Mou snahou je pokud ne ho přesvědčit, tak alespoň ‚russellovské řešení‘ obhájit. Bez obalu přitom odhaluji, že v pozadí mého přístupu je vlastně dílo Pavla Tichého, což byl u protinožců Priestův ústřední rival. Priest nezklamal a opět měl v diskusi nejlepší možnou námitku. (Bohužel nedošlo na rozpravu v kuloárech, přednášel jsem poslední den odpoledne a místo závěrečného banketu jsem musel stihnout letadlo.) Na tu otázku pochopitelně mám detailní odpověď, jenže pro její obsáhlost ji můžu Priestovi přednést zase až na nějaké další konferenci.

Jiří Raclavský

Mezinárodní konference Modal Metaphysics: Issues on the (Im)Possible, 19.–20. září 2013, Bratislava

To, že Slovákům se už před lety podařilo nás Čechy v mnohém předstihnout ve vědě – mám teď nyní na mysli filosofii –, je už snad známý fakt. Prostě uměli správně podpořit progresivní tendence a nesnažili se zakonzervovat špatné stereotypy. Konference, o níž budu mluvit – Modal Metaphysics: Issues on the (Im)Possible, 19.–20. září 2013, je toho příkladem. Rovnou také řeknu, že šlo o vůbec nejlépe zorganizovanou konferenci, co jsem vůbec kdy zažil (a toho nebylo málo). Přitom jde o organizační dílo jednoho muže, nynějšího doktoranda SAV, filosofa Martina Vacka. Když mluvím o organizaci, tak mám na mysli třeba zdánlivý detail, že na mezinárodních ‚call for papers‘ jsem o oznámení na tuto akci neustále zakopával, aniž bych přitom potkal nějakou českou filosofickou či logickou konferenci (snad s výjimkou konference Logica).

Vacek píše disertaci na téma tzv. nemožných světů, a aniž by byl studoval v zahraničí či disponoval jinou zázračnou výhodou, bez níž by byla organizace takové akce u nás asi předem vyloučena, zajistil konferenci vše potřebné. Hlavně domluvil dvě ze tří čtyř světových autorit na dané téma, skotského profesora Johna Diverse (autor druhé největší knihy o možných světech) a původem italského mladého profesora Francesca Berta (tento zjevný talent je významným proponentem těch nemožných možných světů).

Sám jsem vystoupil s tuzemským vkladem do debaty a prezentoval jsem Tichého či spíš moji verzi Tichého koncepce možných světů (‚Tichýan (im)possible worlds‘; recenzovaný abstrakt měl dvě normostrany). Akce byla poměrně komorní, okolo dvacítky přednášejících z celého světa (vč. třeba Honkongu atp.). Jak už jsem říkal, organizace neměla chybičku, a tak bylo všem u našich bratrů Slováků příjemně, ostatně jako vždy. Ve dnech 15.–16.

října 2014 bude druhá verze této akce, keynote speakerem bude např. Takashi Yagisawa, dnes už také bezmála legenda analytické metafyziky. Viz například stránky Slovenské metafyzické společnosti, www.metaphysics.sk.

Jiří Raclavský

Konference *Po cestách kritického myšlení*, 10. října 2013, Plzeň

Profesor Otakar A. Funda je znám jako člověk, který nerad slaví. Když se v loňském roce blížily jeho sedmdesáté narozeniny, dobrovolně přistoupil pouze na pracovní způsob oslavy. Katedra filozofie Západočeské univerzity v Plzni, na níž Funda téměř od jejího založení přednáší, proto uspořádala konferenci, na které byla prezentována stěžejní témata, jimž se jejich dlouholetý spolupracovník a oblíbený pedagog v průběhu svého badatelského působení věnoval a věnuje. Aktivně se na ní podíleli jeho přátelé a bývalí i současní kolegové za bdělé pozornosti mnoha jeho vděčných žáků.

Otakar A. Funda prošel za svého života jako neúnavný hledač pravdy složitým vývojem od teologie k filosofii a religionistice. Na základě své basilejské disertace, v níž se rozepsal o filosofickém, náboženském a politickém myšlení T. G. Masaryka (1971), se stal u nás i v zahraničí respektovaným znalcem Masarykova života a díla. Od svých teologických počátků (začínal jako farář evangelické církve) kriticky promýšlel téma křesťanství, počínaje nenáboženskou interpretací evangelijního poselství (*Víra bez náboženství*, 1994) přes jeho ateisticko-antropologickou interpretaci (*Ježíš a mýtus o Kristu*, 2007) až po kriticko-racionalistický přístup k náboženským konceptům moderních teologů (*Racionalita versus transcendence*, 2013). Nermalou pozornost obracel i k filosofickým aspektům přírodní problematiky (*Když se rákos chvěje nad hladinou*, 2009), evropské identitě a krizi vzdělanosti (*Znavená Evropa umírá*, 2000, 2002).

Konferenční jednání zahájil jubilant O. A. Funda osobním ohlédnutím po své životní dráze a vlivech, které ho utvářely. Považoval za důležité připomenout svou práci Svoboda ve stoické filosofii a v Novém zákoně, kterou napsal jako student evangelické teologické fakulty před 50 lety, neboť tematicky předznamenala jeho cestu mezi „dvěma ohnisky: vírou a racionalitou“.

Svůj příspěvek jsem nazvala K myšlení českého pozitivismu: Masaryk a Krejčí. S ohledem na pozitivistickou tradici v české novodobé filosofii, k níž se O. A. Funda hlásí, jsem se pokusila porovnat Masarykovo a Krejčího pojetí pozitivismu zejména s ohledem na rozdíly v náboženské a etické oblasti a naznačit specifické rysy Fundovy koncepce kvalitativního pozitivismu a ateistického humanismu. – Naděžda Pelcová, vedoucí Katedry filozofie a společenských věd na Pedagogické fakultě UK

v Praze, kde prof. Funda v letech 1994–2009 přednášel, poukázala na přínos O. A. Fundy české religionistice. Pozorným vhladem do Fundových prací analyzovala jeho oblíbená témata: křesťanství jako jev lidských dějin, odlišení kritické a ortodoxní teologie, teologická a psychologická rovina křesťanské víry, kritika kritiky psychologismu, hypotéza o vzniku křesťanské víry.

Po polední přestávce jednání pokračovalo dalšími referáty. Josef Špůr ze Západočeské univerzity v souvislosti s Fundovým hledáním odpovědi na otázky týkající se reality vnějšího světa připomněl, jak se tento problém řešil v dějinách filozofie. – Josef Šmajš z Ekonomicko-správní fakulty MU v Brně předložil v příspěvku Příroda jako téma filozofie svou procesuální ontologickou teorii, pojímající bytí nikoli jako stálost, nýbrž jako proces, spontánní aktivitu a ontickou tvořivost. – Organizační stránku celé konference měla na starosti doktorandka Jitka Paitlová z Katedry filozofie ZČU Plzeň. Ve svém příspěvku představila hlavní body koncepce kritického racionalismu německého filosofa Hanse Alberta a porovnála je s kritickým myšlením O. A. Fundy. – Petr Čornej z Katedry dějin a didaktiky dějepisu na Pedagogické fakultě UK a Literární akademie se v návaznosti na Liessmannovu kritiku moderního vzdělávání zabýval soudobou krizí vzdělanosti. Spatřuje ji v kvantitativní expanzi středního a vysokého školství a z ní plynoucí nivelizaci vzdělání na všech stupních a typech škol, v ústupu od systémového vzdělávání, ztrátě specializace a posunu od kreativity a pevného vědomostního zázemí k vyžadované flexibilitě. – Konferenční jednání ukončil Nikolaj Demjančuk, vedoucí Katedry filozofie na FF ZČU v Plzni, který promluvil na téma Hledání interpretačního rámce evropské kultury. V něm představil Fundovu teologickou, filosofickou, religionistickou a kulturologickou cestu jako výstižný příklad hledání humanistického intelektuála, které započalo u pramenů Evropy, dosud trvá a pokračuje dále.

Celodenní jednání probíhalo v tvůrčí a přátelské atmosféře. Účastníci tu poprvé mohli zalistovat novou knihou Otakara A. Fundy *Racionalita versus transcendence. Spor Hanse Alberta s moderními teologi*, vydanou péčí nakladatelství Filosofia, v níž se autor souhlasně i polemicky vyjadřuje k Albertově kritice protestantských (Bultmann, Ebeling) i katolických (Küng, Ratzinger) teologů. Připomenu ještě, že několik dní před konferencí obdržel Funda na slavnostním zasedání Husitské teologické fakulty University Karlovy, kde v letech 1990–1993 přednášel a zastával i funkci proděkana, medaili Františka Kováře za celoživotní bádání v oblasti raného křesťanství a za filosofickou reflexi fenoménu náboženství z pozice kritického racionalismu.

Helena Pavlincová

Symposium s mezinárodní účastí *Reflexia európskej filozofie v slovenskej filozofii 20. storočia*, 11. října 2013, Bratislava

Východiskem sympozia byla tvorba předního slovenského filozofa Teodora Münze (1926), který je odborníkem na dějiny slovenské a německé filozofie, především z období osvícenství. Od roku 1950 byl pracovníkem Filozofického ústavu SAV, v současnosti je na penzi, ale stále aktivně vstupuje do filozofického prostoru. Kromě mnohých publikací v odborných filozofických časopisech, překladů děl klasické německé filozofie, zejména Hegela a Kanta, je autorem publikací *Od fantázie ku skutočnosti*, *Humanistická iniciatíva Feuerbachovej filozofie*, *Listy filozofom* a *Hľadanie skutočnosti*.

Jednotlivé příspěvky byly zaměřeny k tematickým okruhům tvorby Teodora Münze. Filozofickým překladům byly věnovány referáty Vladimíra Leška (*Historicko-filozofický preklad jako filozofický problém*) a Břetislava Horyny a Jana Zouhara (*Problémy filozofického prekladu*). Münzovým zájmem o osvícenství se zabývala Erika Lalíková (*Slovenské osvietenstvo očami Teodora Münza*), komparativní povahu mělo vystoupení Barbary Szotek z katowické univerzity (*Slowacka i polska droga do współczesnej myśli filozoficznej. Refleksje na marginesie twórczości Teodora Münza*), Etela Farkašová promýšlela ve svém referátu *Listy jako metoda filozofickej reflexie – Úvahy nad knihou T. Münza Listy filozofom* filozofický význam epistolární literatury, vztahem T. Münze k Nietzschevi se inspirovaly referáty Kristíny Korenej *Teodor Münz, čitateľ Friedricha Nietzscheho* a Kataríny Mayerové a Dušana Hrušky *Morálka a náboženství v reflexiách T. Münza v kontexte Nietzscheho filozofie*, obecnější zaměření měl referát Petera Neznika (*Slávnostne rokovania. Keď povieš Münz*). Münzovu filozofickou tvorbu shrnula ve svém vystoupení *Ku kritike niektorých historicko-filozofických a gnozeologických názorov T. Münza* Zlatica Plašienková. Jednání ukázalo, jak může bohatá a členitá filozofická tvorba významného slovenského filozofa inspirovat k dalšímu promýšlení domácího a zahraničního kontextu filozofické práce.

Jan Zouhar

***Russell and Wittgenstein at the Crossroads 1911–1921. A conference in memory of Leonard Linsky*, 8.–10. listopadu 2013, Kanada, Hamilton, Ontario**

V kanadském Hamiltonu, což je půlmilionové město poblíž Toronta, sídlí významná McMaster University a také archiv Bertranda Russella. V půli listopadu se tam konala konference, která měla mapovat jednu z nejzajímavějších fází rané analytické filosofie, totiž intelektuální výměnu mezi Bertrendem Russellem a Ludwigem Wittgensteinem. Konference

se zúčastnili přední badatelé z oboru, jakými jsou Peter Hylton, Gregory Landini, Nicholas Griffin a Juliet Floyd. Přednášející se zaměřovali především na společné aspekty v dílech obou filosofů. Hlavním bodem zájmu byl Russellův nedokončený koncept knihy *Teorie poznání*, který extenzivně diskutoval s Wittgensteinem a na základě jeho kritiky tento projekt opustil. Dalším hojně diskutovaným tématem byla Wittgensteinova kritika Russellova pojetí predikace a Russellovy teorie typů ve Wittgensteinově *Traktátu*. V perspektivě dnešní tzv. rezolutní interpretace *Traktátu* není jasné, do jaké míry se jedná o kritiku Russellových názorů. Podle této interpretace se Wittgenstein snažil ukázat, že jakkoliv sofistickovaná metafyzická konstrukce vztahu jazyka a světa musí selhat. Pak je jeho vlastní vysvětlení, tzv. obrazová teorie významu, stejně defektní, jako jsou Russellovy pokusy o vysvětlení téhož.

Ve svém příspěvku jsem se zaměřil na tzv. doktrínu externích relací u Russella, Moora a Wittgensteina. Jedná se o názor, že každá ontologicky podstatná relace je nezávislá na entitách, která jsou v této relaci dávány do vztahu. Jinými slovy, žádné dvě entity nejsou nutně v určitém vztahu, a tudíž jsou navzájem zcela nezávislé. Russell a Moore tvrdili, že toto platí pro každé jednoduché entity, což je vedlo k ontologickému atomismu. Každý „atom“ je ontologicky nezávislý na ostatních „atomech“. Wittgenstein kontroval, že na takovém ontologickém základě není možné referovat k jednotlivým objektům (atomům), a dále jakákoliv modální logika je nemožná. Doktrína externích relací podle něj neplatí pro jednoduché objekty, ale pro atomické propozice.

Po skončení konference jsem měl možnost několik dní studovat v archivu Bertranda Russella. Zde se nachází nepřeberné množství prozatím nepublikovaných materiálů, které mohou vrhnout světlo na některé interpretační problémy. Ředitel archivu Ken Blackwell se živě zajímal o Russellovy vazby na české prostředí a především o Russellovu kontroverzi s českým filosofem Arnoštem Kolmanem.

Jakub Mácha

Slovensko-česká konference *Filozofia – veda – literatúra*, 11. února 2014, Bratislava

V rámci grantového úkolu VEGA Slovenská filozofia 20. storočia v medzinárodnom kontexte (idey, inšpirácie a spory) se katedra filozofie a dějin filozofie FF Univerzity Komenského v Bratislavě věnovala významným osobnostem dějin katedry a slovenské filozofie Jaroslavu Martinkovi, Milanu Zigovi a Etele Farkašové.

Jaroslav Martinka (1930–2013) se věnoval slovenskému filozofickému myšlení, metodologii, problematice vzniku a vývoje antického filozofického-

ho myšlení a některým filozofům 20. století, například M. Heideggerovi. Kromě Univerzity Komenského, kde působil v letech 1952–1995, přednášel na Vysoké škole múzických umění, po roce 1993 pak působil na Trnavské univerzitě, na Univerzitě sv. Cyrila a Metoda v Trnavě a na Univerzitě Konštantína Filozofa v Nitře.

Milan Zigo (1934) se zabývá problematikou dějin novověké filozofie od renesance po osvícenství s důrazem na vztah mezi dějinami filozofie a dějinami vědy a na francouzskou osvícenskou filozofii, vybranými filozofickými problémy přírodních věd, zejména fyziky a kosmologie a analýzou frankofonní filozofie vědy 20. století (Bachelard, Gonseth, Piaget).

Etela Farkašová (1943) se věnuje teorii poznání, především problematice smyslového a racionálního, empirického a teoretického poznání, zkoumá vztah vědy a umění, zabývá se feministickou filozofií, zejména feministickou epistemologií. Věnuje se i esejistické a literární tvorbě, v povídkách, novelách a básních tematizuje zejména život současné ženy.

Program konference byl velmi různorodý – vystoupili v něm oba jubilanti – Etela Farkašová (*O písani, pamäti a čase*) a Milan Zigo (*Prehľbovanie filozofického charakteru Farkašovej literárnych textov*). Část příspěvků jim byla věnována: Jozef Piaček promluvil *K osobitosti filozofickej osobnosti profesora Milana Zigu*, Jana Tomašovičová připomněla *Pôsobenie prof. Milana Zigu v Trnave*, Zlatica Plašienková rozebrala *Zigov pohľad na filozofickú múdrosť básníka O. Březinu*, Kristína Korená referovala na téma *Francúzska filozofia v tvorbe Milana Ziga*. L. Bohunická se zamyslela v příspěvku *O bolesti nad tvorbou E. Farkašové*. Obecnější povahu vztáženou k tématům, která řešili J. Martinka, M. Zigo a E. Farkašová, měly příspěvky Dagmar Pichové *Voltaire: literát, filozof, vědec*, Vladimíra Leška *Umelecké dielo jako filozofický problém*, Jana Zouhara *Jan Patočka a krásná literatúra*, H. Pavlincové *Masaryk a krásná literatúra*, E. Lalíkové *Pár poznámek k literarizující filozofii*, J. Svobody *Životní filozofie v literatuře L. Klímy*, P. Nezníka *Filozofia a umenie (záhyby bytia)*, M. Szapuové *Ženy v IT*, A. Sámelové *Moderná racionalita a režimy pravdy v realite slovenských médií*, A. Greifa *Miesto naturalizmu v dnešných diskusiách o skepticisme*, Š. Zolcera *Zrod moderného vedeckého myslenia*. Konference kromě přínosu pro systematickou filozofickou práci přinesla cenné poznatky k poznání dějin filozofického myšlení na Slovensku se zvláštním zřetelem k dějinám bratislavské katedry filozofie a dějin filozofie.

Jan Zouhar

Mezinárodní workshop *Self and the Social*, 6.–7. března 2014, Portugalsko, Lisabon

Na workshopu se setkali filozofové kontinentální i analytické tradice, psychologové a kognitivní vědci, kteří se z různých perspektiv pokusili popsat vztah mezi „já“ a „druhým“. Motivujícím předpokladem jednání byla teze, že naše existence i sebepojetí je na mnoha úrovních a z nejrůznějších úhlů ovlivněno existencí a aktivitou druhých osob a naší vzájemnou interakcí. Jednotlivé příspěvky mapovaly tento mnohaurovňový vztah a vyjadřovaly se k následujícím otázkám: Závísí sebepojetí na našem vztahu k jiným? Je možné vůbec konceptualizovat „já“ bez reference k jiným? Jsou naše sociální emoce vrozené? Jak se vyvíjí smysl pro „já“? Je lidský mozek sociálně-relační orgán? Jsou mentální poruchy sociální? Jakou roli hraje sociální interakce u nemocí jako autismus či schizofrenie? Jaký je vztah mezi empatií a řečí těla v sociální interakci? Jaký je vztah mezi sub-personální, interpersonální a personální rovinou sociálního „já“? Jinými slovy, stáváme se lidmi až ve ztělesněné sociální interakci?

Workshop měl vskutku mezinárodní povahu. Vedle řady místních účastníků a zástupců evropského kontinentu (zejména Německa a Velké Británie, ale také České republiky, Španělska a Norska) byli přítomni badatelé až z Brazílie (Univerzita v Sao Paulo) a USA (University of Bentley, Boston).

Na konferenci jsem vystoupil s příspěvkem s názvem Osobní identita a egoistický zájem (Personal Identity and Self-Concern). Cílem příspěvku bylo popsat vztah mezi egoistickým zájmem a různými teoriemi osobní identity. Egoistický zájem je jeden z praktických zájmů, které předpokládají koncept osobní identity (vedle například zodpovědnosti, kompenzace, viny, chvály atd.). Podle jedné obecně přijímané teze je egoistický zájem racionální jen tehdy, pokud bytost, která tento zájem vykazuje, je identická s bytostí, o kterou je tento zájem vykazován. Tato teze však předpokládá analýzu pojmu osobní identity a existují soupeřící teorie analyzující tento pojem. Každá z nich má pak odlišné důsledky pro hodnocení racionality egoistického zájmu. Podle některých badatelů je nejhodnějším kandidátem tzv. psychologická teorie, a to proto, že egoistický zájem předpokládá kromě identity také možnost *anticipace* budoucích zkušeností. Bytost, o kterou pak jeví takový zájem, musí být mým psychologickým pokračovatelem, a v tom podle psychologické teorie spočívá zároveň má identita s touto osobou. Psychologická teorie má však řadu problémů, které vedou badatele k přijetí její varianty, podle které je pro analýzu praktických zájmů (včetně egoistického zájmu) podstatná psychologická kontinuita, avšak ta nemůže být analýzou identity (jde o takzvanou *Identity-does-not-matter* teorii, tedy teorii, podle které „na identitě nezáleží“). Přijetí této teorie však znamená, že racionalita egoistického zájmu vůbec nepředpokládá identitu navzdory

výše uvedenému předpokladu. Cílem mého příspěvku bylo ukázat, že egoistický zájem nepředpokládá ani možnost anticipace budoucích zkušeností navzdory druhému výše uvedenému předpokladu. Na několika příkladech ukazují, že egoistický zájem může být racionální, i když bytost, o kterou zájem vykazují, nemá či nemůže mít žádné zkušenosti (například je v kómatu), nebo (což je poněkud kontroverznější) již vůbec nežije. Ke zdůvodnění tohoto přesvědčení využívám prostředků tzv. narativní teorie osobní identity a tezi o možnosti posmrtné újmy.

Radim Bělohrad

Z knižních novinek Katedry filosofie

Jan Zouhar – Helena Pavlincová – Jiří Gabriel, *Česká filosofie v letech 1945–1948*, Brno: Academicus 2013, 300 s.

Osvobození Československa v roce 1945 přineslo obnovení filosofického života na vysokých školách a rozvoj publikační a ediční činnosti v oblasti filosofie. Povaha naší tehdejší filosofie byla určována polemikami a diskusemi nejen k nejrůznějším čistě filosofickým, ale i dobově podmíněným širším společenským a kulturně politickým otázkám.

Kniha ukazuje, jaký zásadní význam pro český filosofický život po osvobození republiky měla obnova jeho institucionálního zabezpečení. Na prvním místě šlo o znovuotevření Univerzity Karlovy v Praze a Masarykovy univerzity v Brně a v 1946 o zahájení činnosti nově ustavené Palackého univerzity v Olomouci. V rámci jejich filosofických fakult působila speciální filosofická pracoviště, která zabezpečovala obsah studijních plánů oborového studia filosofie.

Svědectvím o vzrušené době a osudech institucí a myslitelských osobností jsou paměti účastníků tehdejších politických událostí a myšlenkových sporů. Kniha připomíná paměti A. Dratvové, A. Kolmana, Z. Kalisty, M. Nováka, F. Weyra, V. Kubeše, V. Černého a I. A. Bláhy.

Pozornost je věnována institucionální základně filosofické práce (filosofické semináře na vysokých školách, Jednota filosofická) a především časopisům a filosofickým pracím, které svým obsahem a zaměřením tematicky a typologicky reprezentují povahu a obsah změn, ke kterým v letech 1945–1948 v naší filosofii došlo. Mezi časopisy, které se věnovaly filosofii, jsou zmíněny *Česká mysl*, *Filosofická revue*, *Křesťanská revue*, *Kritický měsíčník* a další.

Další část Směry, problémy, polemiky se věnuje některým obsahovým otázkám tehdejšího filosofického života a zabývá se tématy Existencialismus a české myšlení, Marxismus, Křesťanský humanismus, Český strukturalis-